Tečaj XX. **NOVICE** List 14.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 2. aprila 1862.

Še nekaj zastran črne ali živinske solí.

Slavno c. kr. poglavarstvo krajnsko je z dopisom od 8. t. m., št. 3256, naznanilo tukajšni kmetijski družbi, da se živinska sol v Trstu dobiva cent po 1 gold. 20 kr., in da se daje to vsem c. k. okrajnim gosposkam na znanje z ukazom, naj one po navadni poti razglasijo to znižano ceno vsem županom; sicer pa c. kr. deželno poglavarstvo tudi želí, naj kmetijska družba po svojih potih razglasi to po deželi.

Spolnovaje to željo sl. deželnega poglavarstva se nanašamo na oznanila, ki so jih „Novice“ že pred razglasile v svojem 4., 11., in 13. listu, in pristavljamo danes le še to, da „Novice“, kterim je skrb za vse slovenske dežele, bojo skusile pozvediti, po kolikšni ceni se bo iz Trsta dobivala sol v Celje, Marburg itd.

Imenitno za svilorejce.

Svilorejcom (židorejcom) je znano, kakošna škoda jim dohaja od kužne bolezni svilnih črvičev. Vsem priporočanim sredstvom vkljub se čedalje bolj širi ta huda bolezen. Ako o tej zadevi nekoliko globočeje segamo in premišljujemo, moramo potrditi, da ta bolezen izvira iz nenaravne klaje, po kteri se v črvičih nezdrava tvarina (materia) pridružuje.

Resnico tega mnenja poterjuje živalsko in rastlinsko življenje. Kakoršna koli žival, od človeka do najmanjše živalice, hujša in hira po vžitku nenaravnih jedil. Nektero jéd vživa žival z veseljem, se tudi po videzu dobro redí in počuti; al vendar kvari njeno naravo, ji bolezen in smert donaša.

Tako si tudi že dolgo časa ubijamo glave: od kod pride, da so žita pogostoma sentive, ali da zbledijo, pa ne pomislimo, da sejemo žita po njivah, na kterih jim potrebnega živeža primanjkuje. Če tudi to ali uno žito videzno plenja, pa vendar nima lastnosti dobrega žita, zlasti pa mu primanjkuje zdravega živelja (popolnoma plodne močí).

Tako se godí s krompirjem. Vedna skrb poljodelcev je, obilo debelega krompirja pridelovati. V ta namen gnojijo njive na vso moč brez prevdarka, kakošen gnoj pristje krompirju. Pridelek je res obilen, krompir debel; toda je pregnan; njega sostavki niso v naravni meri; iz tega pa izvira njegova bolezen.

Ravno tako je bolezen svilodov ali svilnih črvičev najbrže edino iskati v nenaravni klaji.

Znano je, da oni vživajo samo murbino perje. Murb je pa več plemen:

1. Divje murbe, ki donašajo bel, višnjev ali črn sad; vse imajo zobato perje;

2. cepljene murbe, ki imajo podolgasto nezobato perje, tudi bel, višnjev ali črn sad; perje njih je debeleje, mastneje in bolj vodeno od perja divjakov;

3) murbe filipine, ki imajo sila veliko perje pa zlo vodeno z malo sladkorjem in belakom;

4) murbe moretiane, ki najbrže izvirajo iz semena filipink, oplodenih po divjakih ali cepljenih murbah.

Vseh teh murb perje uživajo svilodi, toda vsako perje jim ne tekne enako.

Moje velikoletne skušnje so me popolnoma prepričale, da svilni črviči, rejeni s perjem divjih murb, se najbolje ohranijo, najmanj bolehajo in najtrje mešičke predejo, — da pa rejene s perjem pitanih ali cepljenih murb sicer naglo rastejo, pa rade bolehajo, najbrže ker se prepasejo. Da rejene s perjem od filipine kasno rastejo, zlo cepajo, in mehke mešičke predejo, se godí najbrze zavoljo nedostojne piče.

Veselilo me je v časniku „Neueste Erfindungen“ str. 6. 1862 brati, da se ta moja skušnja vjema s skušnjo v Trientu na Tiroljskem. Ta časnik pravi: „Tridentinci se malo pečajo s cepljenimi murbami, pokladajo svilodom zgolj perje od divjih murb, in še niso imeli bolnih. Njih mešički (galete) so više cenjeni od drugih, tudi tridentinska svila je dražja od drugotne“.

To zvedbo razglašam z namenom, da se za svilorejo uneti gospodarji vejo ravnati po nji.

Toda še pristaviti moram, kako je treba divje murbe gleštati, da niso trnaste, ktere namesto obilo perja skor zgolj sad donašajo.

Kakor vsako drevo, raste čvrsto tudi murba le v dobro obdelani zemlji, zatega voljo se mora vsako leto okopavati in močno obrezavati.

Tako gleštana divja murba bo dajala vsako leto obilo perja, ne bode trnasta, in tudi ne bo donašala sadja.

Dr. Orel.

Pomladansko življenje. *)

Gorkeje solnce sije, stopil se je sneg in zemlja zgubila je belo odejo. Že poganja trava in cvetó beli zvončki in spomladanski podlesk. Stopimo tudi mi ob solnčnem dnevu iz hiše, da sopemo milo pomladansko sapico, da se radujemo nad prvimi cvetkami in mladim zelenim žitom.

Malo še smo koračili, ko že neko brenčanje čujemo. Kaj je to? od kod ti znani glasi? Glej, blizo nas pri potu raste vrbov grm, nima še perja; al že ga kinčijo rumene lepodišeče mačice. Od tega grma smo čuli znane glase: tù praznujejo žužki novo pomlad. Kako vse mrgolí, kako vse se premikuje. Naravoslovec naštel bi nam kmali imen na kupe; al kdo bi poslušal to suho latinščino? Raje si poglejmo preveselo gibanje.

Največ hrupa delajo bčelice, ktere so znabiti uro hodá priletele, da si naberajo sladkega medú. Vidimo tudi še druge, divje bčelice, manje od prvih, unim po barvi podobne, ali pa po hrbtu belkasto-kosmate. Da to so divje bčele, kaže nam že vse njih obnašanje. Plašne letajo krog grma, malo posedejo in zopet urno kot blisk odletijo, med tem ko domače počasi letajo od mačice do mačice. Vidimo tudi več plemen muh; posebno veselo leta od vejice do vejice, bolj igraje se kot hrano iskaje, muha z rumeno-prepasanim ži-

*) Gosp. dopisnika tù prosimo očitno, naj bi nas večkrat razveselil z mičnimi natoroznanskim spisi! Vred.

votom. Ravno je ena tih živalec na rumeno mačico se skobacala in rilo v majhno cvetko vtaknila — ko plašno odskoči. Prikazala se je namreč za-njo velika in grozovita zver — ósa, ktera na deblu sedí in s svojimi močnimi čeljustmi mlado zeleno kožo trga, da si iz nje napravi oseniše. Blizo te sedí njena sorodnica, mala črna ósa, se pa le bolj strahovito obnaša. Vrh grma, lesketaje se v solncu, sedi metulj s krasnim pavovim okom na perutnicah. Ravno se drugi, lemonino-rumeno barvan, zraven njega vsesti hoče; al uni odleti, išče si drugega sedeža, ker je preponósen, da bi sedel v svoji krasoti zraven brata v priprosti rumeni obleki. Daleč spodej se je v kotiček stisnila ponižna polonca s črnimi pikami na rumenkasto-rudečem hrbtu; ne meni se za to glasno rojenje; vesela je, da je mogla svoje stanovanje pod suhim listjem pustiti in podati se na solnce.

To je življenje! Kako lazijo in plezajo male živalice, kako letajo in frčijo, bučé in mrmrajo — se vé da čmrla z basom ne manjka. Oj radostna majka natora!

Pa kakor pri ljudeh, tako je tukaj. Vrstí se veselje in žalost. Sredi veselega gibanja marsiktero živalico smrt doide — v suhem listku plena čaka mali osmeronožni pajk. Spledel si je v kotičku malo hišico, in gorjé mušici, ako mu se približa. Koj je mrtva in krv ji izpita. Pa ubijavec ni samo pajk; tudi šestnogati mravljinci letajo po deblu gori in doli, iskaje, koga bi zgrabili. Tako počne tudi ôsa, kadar jo glad tare.

Zdaj pridejo temni oblaki, ki zakrijejo solnce — kako neprijazno je koj! Padejo kaplje dežja, v grmu vse potihne. Letajoče živali zginejo, bolj okorne pa se trdno vejic oklepajo, da ne bi jih veter na tla pometal. Kako kratko bilo je veselje!

Prašal bodeš, odkod že tako zgodaj vse te živali? To ti bom, dragi čitatelj, skusil povedati, poprej pa še moram omeniti, da niso to že vse živalice, ki praznujejo pomlad. Če pridemo na večer k ravno temu grmu, najdli bomo ponočne metulje in še več drugih ponočnjakov. Mnogo jih lazi tudi po potih, veliko jih leta nad vodami itd. Odkod tedaj že tako zgodaj te živalice?

Kadar v jeseni drevje že golo stojí, ptičice že omolknejo in je v naravi že vse mrtvo viditi — takrat je med žužki še veselo gibanje. Veliko jih je še živih, poiskali so si pod listjem ali mahom, v votlih drevesih ali pod zemljo prezimišča. Žužki in mušice, ktere smo vidili, niso se zredili (saj ne vsi) še letos; zbudili so jih le gorki solnčnati žarki iz zimskega spanja. Veliko muh nam kaže, da je nemilega časa zob na njih perutnicah glodal. Mravlje, divje bčele, čmrli in ôse tudi prezimujejo. Ravno tako tudi mnogo metuljev.

Mnogo drugih nam kaže na lepem, nikako poškodovanem životu, da so se spomladi zvalili, kakor: spomladanske muhe in ponočni metulji. Ti so preživeli zimo v mešičkih. Ko je gorko solnce prisijalo, bilo jim je pretesno v hišici, jeli so se stegovati, odeja je pócila, ali pa so jo preglodali sami — in veselo je stopila živalica na solnce, praznovaje prvo pa oj! tudi zadnjo spomlad.

Veliko žužkov prezimuje tudi kot gosence, tako: veliko ponočnih metuljev. Majhne, na pol odraščene ležé pozimi pod listjem ali perjem tistih rastlin, od kterih se živé. Najmanj veselja doživé tiste, ktere ko odraščene gosence zimo preživé. Koj ko spomlad nastane, zavijejo se v mešičke, metulj pa, ki izleze, že zamudil je spomlad.

Poslednjič so živalice, ki v jajčkih prezimujejo, — pa pustimo to, podajmo se raje h grmu nazaj, veselimo se veselega gibanja, in vošimo veselim živalicam, da jih kak natoroslovec s svojimi knoflicami ne zasači. A. Zup.

Odprto pisemce našim rojakom po Slovenskem.

Iz dolenske straní 30. marca. Obveljala je tedaj naša pravica. 17. dan t. m. je dolg boj za naš mili materni jezik odločil za nas zmagovavno. Gosp. minister pravosodja je sam spoznal očitno pred avstrijanskimi narodi, da so tirjatve slovenskih rodoljubov pravične, da se jim zadostiti mora. Izkazana je tedaj našim hrabrim vojščakom za narodne pravice po ministerstvu samem čast in priznanje, in osramočeni so vsi tisti, ki so s toliko predrznostjo naše poštene možake psovali, da so „ultrasi“, „fantasti“, „utopisti“, ki so jih denuncirali po vseh časnikih, da so „staatsgefährlich“, „Wühler“, „unverbesserliche Partei“ in Bog vedi, kaj še vse. Ta huda pravda je tedaj končana, in blagor nam in Avstrii. Pravica toliko obrekovana, tako dolgo in tako trdovratno odbijana, ona je naposled vendar le zmagala.

Res je, da nam še ni vse dovoljeno, kar smo prosili, in kar nam po načelu ravnopravnosti tudi po vsej pravici gre; al če pomislimo, kakor ste drage „Novice“ že zadnjič omenile, na strašne „berichte“ tistih gospodov, ki so se, čeravno po lastnih ministrovih besedah ne znajo našega jezika ne pisati ne brati, vendar predrznili, smelo sodbo storiti, da Slovenci še nimamo pismenega jezika, da se med seboj še ne razumemo ne, in toliko, da niso rekli, da Slovenci tudi ne govorimo, ampak le lajamo: ne smemo se čuditi, da je ministerstvo danim dovolitvam sèm ter tjè priobesilo pristavek: „kolikor je mogoče, kar se dá“.

Al na nas je zdaj, pokazati, ne samo, da imamo pismeni jezik, ampak da je on tudi popolnoma dozorel za pisarnico in javno življenje, in da je mogoče opravljati v njem vse službene dela; na nas je, dragi Slovenci, pokazati, da svoj jezik v resnici ljubimo, in da njega obveljavo v javnem življenji resnobno tirjamo.

Kaj ne, dragi moji, kadar ste prišli v kancelijo, kjer se je pisal tuj jezik, kaj vam je pomagalo, da ste bili zraven, ako so se vaše izreke in izreke vaših prič zapisovale v tuji, vam nerazumljivi nemščini? Kaj vam je pomagalo, če ste si besede, ki ste jih mislili govoriti, še tako skrbno pripravili; če še tako natanko ste prevdarili vsako črkico, pred-no ste jo zinili; kaj vam je vse to pomagalo, ako niste vedili, kaj se je zapisalo, in ako je slovenščine ne zmožen uradnik zapisal, kakor je on vedil in znal?

Ako tedaj, dragi moji, hočemo, da prestanejo enkrat vse te grozne napake, ti žalostni spominki naše nesvobode, stopimo na noge in poprimimo se, kar nam je dano. Po milosti Njih Veličanstva našega presvitlega cesarja in po dovolitvah našega ministerstva mogoče nam je zdaj, otresti se poslednjih verig naše narodne sužnosti.

Pa tudi vi, uradniki slovenski, poprimite se iskreno narodnega jezika; ne trpite na sebi otožbe, da ste vi edina zapreka narodne ravnopravnosti! Ne bojte se začasnih težav! Omne initium fervet. Ne bojte se, če se vam včasi tudi kaka tujka vkrade med čisto slovenščino. Saj tudi nemški jezik ni čist, in reči smemo, da naš, čeravno mnogo pokvarjen, je vendar še čisteji.

Posebno pa vi, slovenski ljudje, ki imate v pisarnicah opraviti, izkažite čast svojemu jeziku in svojemu narodu. Posvojite si brez obotavljanja pravice, ki so vam zdaj po vladi dovoljene. Podajajte kancelijam vloge le v slovenskem jeziku; tirjajte, da se vaše prošnje, vaše izreke v protokolih pišejo le v vašem jeziku, da se vam bodo v tem jeziku tudi vse povabila, vse odloke pošiljale. Ne bojte se, če kak nemškutarsk birokrat tudi zareží na vas, ali se vam celó zagrozí, ne bojte se; ampak tirjajte svojo pravico; ako vam jo odreče, pritožite se na višo gosposko in oglasite njegovo ravnanje tudi po „Novicah“. Že se pride v okom takemu nasprotovanju cesarske besede in narodnih pravic.

Tudi tisti, ki znate nekaj nemški, ne zamujajte zlate prilike, potegniti se za svoj narod; ne mislite, da je vam to vse eno. Zakaj motite se mnogi, mnogi, ako mislite, da znate nemški jezik toliko, da bote nemški „Amtsstil“ in „visoki stil“ razumeli. Viši nemški jezik, kakor se danda-

našnji piše in govori, ta je s tujščino tako premešan, da ga ne razume, kdor ne zná ob enem tudi latinski, grški, laški, francozki in angležki, tako, da ga noben prosti človek, če je tudi rojen Nemec, ne razume, in razumeti ne more, ga bote mar vi razumeli, ubogi Slovenci, ki nemščino le po nekoliko lomite? Kako malo jih je, da jo popolnoma znajo! Kakor jo sploh govorite, to je nemščina, da se Bogu usmili! Pravi Nemci se vam le smejajo, rekši, kakošni so to ljudje, ki še govoriti ne znajo. Ne spakujte se tedaj po tuje, kar ne znate, in sploh nikoli znali ne bote; ampak bodite s celim srcom to, za kar vas je Bog sam ustvaril. „Biti slovenske kerví, bodi Slovencu ponos!“

Tudi ne mislite, da je vse eno, ali vlada pri nas nemški ali slovenski jezik. Nočem tukaj iznovega dokazovati, kar je že tolikrat jasno dokazano, da brez izobraženja narodnega jezika ni narodnega napredka. Opomnim samo to, da bo cela ustava in vsa parlamentarnost narodu brez koristi, ako se ne vpelje v javno (očitno) življenje narodni jezik. Kaj bo na pr. pomagalo narodu javno pretresovanje naših zadev, ako se bo v občinskih in deželnih zborih in pri vseh javnih obravnavah vedno le govoril tuj jezik? Kaj vam bo pomagalo biti poštenim, izkušenim, za prid svoje dežele vnetim, ako ne bote znali nemškega visokega štila, kterega bodo pri javnih obravnavah govorili? Molčati bote morali, in na take zbore večkrat pošiljati ljudi, ki ne bodo na sebi imeli nobene druge dobre lastnosti, kakor morebiti samo to, da bodo tuj jezik znali. Ti bodo potem govorili za se in za svoj žep, ne pa za vašo korist, in zlajšanje vaših bremen!

Slovenci, ne bodimo tedaj zaspanci sedaj, ko so začele pravice naše obveljavati, da nas ne bodo enkrat naši otroci kleli, da smo po svoji nemarnosti zamudili pravi čas, potegniti se za blagor in čast naše drage domovine. Stori vsaki na svojem mestu, kar koli more; učimo se jezika in podbujajmo, da se ga bodo učili tudi drugi; tirjajmo in vršimo djanski svoje pravice; pazimo skrbno in vsakod, da jih bodo izpolnovali tudi drugi, posebno tisti, ki so za to postavljeni. Podučujmo prosti narod, da se svojih pravic zavé, in da jih bo tirjal. Delajmo in čujmo!

In tako, z božjo pomočjo, smemo upati, da se vremena nam zjasnijo, in da bodo, ako ne nam, saj našim mlajšim, milše zvezde kakor zdaj, sijale!

Slovenski pravnik

je do 7. pôle natisnjen in se bode razpošiljal, kadar bode gotovih 10 pôl. Delce se je po moji očesni bolezni nekoliko zakasnilo; prosim tedaj gg. naročnike še za kratko potrpljenje, ker jaz nisem tega kriv, da je nek znan časnik o razpošiljanju „Pravnika“ črhnil in zabavljivo pristavil, da je „ročna knjiga za tiste, ki v slovenskem jeziku uredujejo“.

Že zdaj pa se pri meni po tiskarski ceni dobijo pooblastila (Vollmachten) in zapisi za mrličem (Todfallsaufnahme) posebej po celi in polovični pôli natisnjene in ako se želí, bom tudi druge rečí natisniti dal, kar s tem gosp. občinskim županom, pravdosrednikom in notarjem naznanjam.

Sicer pa naš „Pravnik“ ne bode zgolj „formularnik“, ampak narodna podučna knjiga v pravnih rečeh, v kteri se sicer nahaja veliko obrazcov, vendar pa tako razloženih in razvrstenih, da bode tudi za take ljudí, ki niso učeni pravoznanci, ker moramo Slovence odvaditi, svoje težko zaslužene dnarje v vsaki še tako mali reči nositi k notarju ali pravdosredniku. — Pregledana „menjična postava“ s kratko razlago in vsemi zadevnimi vlogami in odloki je že v natisu gotova in bode menda dobro služila za uk na slovenskih realkah.

Kakor hitro to delce dovršim, ki bode obsegalo 15 do 20 pôl, nameravam izdavati slovensk pravnišk časopis, ki bi enkrat v mescu izhajal vsaj na poldrugi pôli in kteremu bode cena za celo leto 2 gold. 50 kr., za kmetovavce in učence vseh šol pa le 1 gold. 50 kr. Tako bomo svoj sladki slovenski jezik pripravili za obširniše uredovanje, slovenski rod pa za očitno in ustmeno ravnanje in poroto v državljanskih in kazenskih pravdah.

V Gradcu dne 27. sušca 1862.

Dr. J. R. Razlag.

Višja deželna sodnija ali apelacija

za Krajnsko, Koroško, Štajarsko in Primorje — kje je bila nekdaj, kje je zdaj, in kje naj bi bila vprihodnje?

K. — Zedinjena višja sodnija za gori imenovane dežele je bila kot 2. sodniška stopnja pod imenom „c. k. notranje-primorske apelacije“ do leta 1850 v Celjovcu. Obsegajoča veliko sodno okolico je imela predsednika, podpredsednika in 20 svetovavcov, med kterimi so bili možaki, ki so po svojih pravoznanskih delih sloveli krog in krog; mnogo razsodb te apelacije je veljalo za izgled pravosodja, in po pravici se je stavila ta sodnija med najimenitniše apelacije našega cesarstva.

Po prenaredbi sodnij leta 1850 je nehala apelacija celovška in razcepila se je na tri deželne nadsodnije: eno za Krajnsko in Koroško so pustili v Celovcu, drugo za Štajarsko so dali v Gradec, tretjo za Primorje (Tržaško, Istrsko in Goriško) pa v Trst.

Al leta 1854 so jo sopet drugač naredili: Krajnsko in Koroško so združili s Štajarsko in sedež višje sodnije postavili v Gradec, v Trstu ta je ostala; rekli so, da je take prenaredbe treba zlasti zato, da se prihrani stroškov in da pravdne opravila bolj se primerno med sodnike razdeliti dajo, če je sodnija večja in tedaj več sodnikov šteje.

Kteri drugi vzroki so morebiti še bili, da so celovško apelacijo na troje razcepili leta 1850 (ali morebiti zavoljo porotnih sodb ali ker še železnic ni bilo), tega ne vemo, pa tudi tega ne, zakaj leta 1854 niso tudi Primorja pritisnili v Gradec; menda je tržaška nadsodnija ostala za 2. stopnjo pravdnih in kazenskih zadev Avstrijancov v Levanti, menda tudi zavoljo tega, ker je bil v Primorji talijanski jezik za sodnji jezik oklican, in še zavoljo druzih političnih ozirov na talijanski narod.

Časi so se od leta 1854 zlo premenili. Železnice so napravljene in olajšujejo pot ljudém in pismom; svet je po njih manjši; — država naša v dnarnih stiskah, v kakoršnih še nikoli ni bila; dohodkov po novih davkih množiti ne kaže brez škode za blagor ljudstev in države; treba je tedaj varčno ravnati (šparati) in stroške manjšati, kjer koli je mogoče. In tù se dá že kaj prihraniti, ako se viša deželna sodnija za vse gori imenovane dežele spet združi v eno, kakor je do leta 1850 bilo.

Naj nam nihče ne reče, da taka sodnja okolica je prevelika. Kakošna veličina je nek to, če vse te dežele skupaj merijo le 922 □ milj z 2 milijonoma in 360.000 prebivavci! Poglejte v Prago, pa vidili bote nadsodnijo za celo Česko z 944 □ milijami in 4,706.000 prebivavci, — ali na Dunaj za gornjo in doljno Avstrijo in Salcburško z 708 □ milij. in 2,537.000 stanovniki!

Prihranilo pa bi se po tem zedinjenju veliko: en predsednik in več uradnikov za manipulacijo, — stanovina za kancelije ene sodnije — v Trstu se plačuje na leto 8000 fl. za stanovališče primorske nadsodnije — plača stanovališč 3 svetovavcom in vsem drugim uradnikom. Lep prihranek!

Slovenci, po stanovališču združen narod, imajo pravico zahtevati, da v sodnii druge ali više stopnje sedijo možje, ki so popolnoma zmožni v slovenskem jeziku z besedo in pisanjem uredovati, kar bo vprihodnje treba, da ministrov ukaz ne bo ostal le na papirji.

Če se je leta 1850 napravila viša deželna sodnija v Trstu zato, da se je iz ljubavi do male mrvice (150.000)

Talijanov memo večine (374.000) Slovanov primorskih vpeljal talijanski jezik v sodnije, in je tržaška apelacija vkljub vsem ugovorom za potrebno varčnost se vendar obdržala leta 1854, imamo pač Slovenci pravico zahtevati, da za narod naš, ki ga je dosti več kot en milijon v imenovanih deželah, napravi viša deželna sodnija.

Kje pa bi bilo najbolj pravo mesto za to nadsodnijo? Gotovo nikjer drugod kot v Ljubljani, zakaj Ljubljana je v sredi teh dežel, zvezana je že z večino svojih sosednih dežel s železnicami ali pa bo s Koroško čez Štajarsko kmali; tù živi jezik slovenski in uradniki imajo vsaki hip priliko se ga vaditi djansko; to ni ne v Gradcu ne v Celovcu, kjer človek lahko pozabi jezik slovenski in narod slovenski; pa tudi Celovec ali Gradec sta na kraji slovenske zemlje; do njih je dalja pot kakor v središče Ljubljano. Ravno taka je s Trstom. Pravdne zadeve levantinske so prepičle, da bi se moglo zatega voljo za Trst govoriti; kakor je bil nekdaj v Gradcu poseben talijansk odsek, tako utegne biti tudi v Ljubljani. Ako bi levantinske zadeve tako važne bile, bi se mogla tudi dunajska najvišja sodnija (3. stopnja) v Trst prenesti.

Ako tedaj varčnost državno in pravico narodno pretehtamo resno, ne kaže drugač, kakor da se le ena nadsodnija ustanovi za omenjene dežele, in da ta ima svoje mesto v središču — v Ljubljani.

Naj bi se to prevdarilo temeljito in naj bi naši državo- in domoljubni poslanci to važno stvar že zdaj vzeli ad notam, ko se bojo pretresale finančne zadeve.

Spomini.

II.

Žolcpah — Sučava.

(Dalje.)

Soteska, rekel bi, gnječa, včasi komaj kake sežnje široka, komaj da si Savina svoje bistre valove prerine, skale visoke, da jih oko komaj doseže, so nagnjene ena k drugi od obéh straní, kakor da bi se nad taboj hotle objeti in zarasti za veke — in na enkrat se ti odpre na desno prijetna dolinica, od kraja tako plodna, tako živo zelena, da strmé obstojiš, odkod med sivim mrtvim pečevjem tako zeleno življenje! Od deleč vidiš pešnato podnožje ponosne ojstrice, ktere brezdna in jarki večni sneg hranujejo. Malo jih je, kteri bi ji bili na glavo stopili; zadnji, kar jaz vem, zdi se mi leta 1857 ali 58, naš učeni, nevtrudljivi in ljubeznjivi rodoljub, spoštovani župnik Mozirski, slavni zgodovinar in pisatelj celjske in laške kronike, gosp. Ignaci Orožen. Živil! To je logarska dolina, in memo glasovite Logarjeve Mice, ktera je tako močna, da je dosihmal še vsakemu kos bila, prideš do slapa in do drugega vira Savine. Eden je više gor v Matkovem pod Grintovcom; sem bil le enkrat leta 1852.

Mimo logarske doline, v ktero sem za takrat le pošpegal, greva naprej. Savinica je včasih tiho kramljala in šeptala, kakor da bi hotla povedati o sreči svoje mladosti, o solnčnih žarkih, kteri se vsaki dan v njenem slapu kopljejo, o postrvicah, svojih otročičih, kake vesele igre in plese da imajo med saboj, — včasi je pa hudo hudo zagromela, kakor da bi se raztogotila, spominjaje se, da mora ponosne mecesne in velikanske hojke, ktere so njene tovaršice noč in dan, zimo in leto, ktere jo sončijo in hladijo, da jih mora v platanice zdrobljene nositi na svojih valovih v ptuji, sebični svet. — Zdelo se mi je, kakor da bi imela tudi svoje občute, svoje srce!

Naprej — naprej čez mostiče in brví. Naenkrat ti hoče strašno pečevje v sredi Savine pot zapreti. Grozovito grmijo pod skalovjem divji, razdraženi valovi, jezni in od jeze penéči, da jim hoče kaka moč se ustaviti in starodavno pot jim zabraniti. Ti pa na brvi stojiš, in:

Simo prispej ti popotnik mi mili!
Stopi na brv mi visoko viseču,
Pristopi pa s srcom si rahlo čutečim,
In nad potokom tù tiho šumečim
In nad slapom tam votlo gromečim
In nad valovom srebrno penečim
In nad skalami v nebo kipečim':
Divi mi s okom se, solze ronečim!

Zdaj se pa soteska počasoma širi — en ovinek — in stari zvonik se nama prikaže. Vesela, radostna pospešiva svoje korake, cilindra v rokah, čez pokopališče krog stare gotiške pa prav prijazne cerkve, posvečene Materi Božji, devici Marii snežnici; nekoliko postojiva — in po zeleni trati stopiva v prijazno županijo.

„Janez! duša! Prvikrat se mi je tedaj odprla Tvoja hiša, in od tistihmal nekteri, nekterikrat!! — Vesel in otožen, iz doma in iz ptujine, skoz iglo in čez Olšovo, sam in v drušini sem prišel do Tebe. Spremenilo se je mnogo, mnogotero; sva nektero drago srce pokopala, na nekterem grobu se solzila; viharji časa so mnogo mnogo podrli in prevrgli — ali Tvoje planine še stojijo nepremakljive, vedno resnobne in strme, naj jih črni oblaki tamnijo, naj jih solnčni žarki zlačijo; in Tvoje srce — zmirom tisto, vedno milo, vedno blago, ali ga je tresla burja težav in krivic, ali ga mečila solza britkosti ali prijatla rosno okó, ali ga veselila prijazna pesem ali brata prehod, vedno milo, vedno blago, vedno zvesto. Vem, moj Janez! da bi Ti le dušo žalil, ako bi le količkaj povedal, kako si naju Ti prvikrat sprejel. — Saj Tvoja staroslovanska gostoljubnost, Tvoja nježna, naravna prisrčnost je znana vsakemu, kteri je kdaj s ktero nogo stopil v Tvojo hišo, sluje po širokem svetu.

Ko sem bil drugikrat s svojo nedavno vakancno gardo pri Tebi, in mladež se je na trati veselila v pesmih in igrah svoje mladosti, in midva sva sedela na klopi, sva gledala gor v Radoho in čudil sem se marljivosti in naravni neutrudnosti našega roda, kje tam gor pod pečevjem so imeli svoje setve, kaka težava, koliko znoja in truda, da si svoj vsakdanji kruh prisluži! Vesel sem se čudil mirnemu, v ljubezni zastopnemu življenju brez pravde in prepira. In spomnil sem se, kako beremo v nemških touristih: „Ein Hauptcharakterzug des Slaven ist gränzenlose Trägheit“ — in kako smo pozimi leta 1850 — 1851 v „Augsburgerci“ brali: „In Sulzbach, welches mitten im berüchtigten Birnbaumerwalde liegt, der sich von Klagenfurt bis Carlstadt erstreckt, mordet und sengt der dortige aufrührerische Adel in Verbindung mit den Bauern auf mehrere Meilen im Umkreis“ itd., saj smo to v „Novicah“ brali:

Onda sem si zapisal:

Hej Slavia predveka! nemoj se splašiti,
Dok straže Ti meje snežniki slaviti.
Hej Slavia prekrasna, veličanska, premila!
Še vžugala nije Te vragova sila!
Hej značaj slovanski! prisrčni, preblagi;
Zapsovan, pregrajan, češ vendar sloveti,
Kak budu vsi Tvoji oholi sovragi
Već davnej neznani, podreni in kleti!
Lenoba slovanska gde više kraljuješ
Neg' ovde pod Radohe golem skalovju?
Gde lakomnost ali sebićnost panuješ?
Kaj ne? u župnije postrežnem domovju
Tud laž ino hlimba ste tukaj domači,
Ste prosťga Slovenca navadni zvijači! —
Naj bo! Možko pretrpi in dobro si glavo izuri!
Saj se tudi za Te! moj rod! neprenehoma suće
Udesa bliskno kolo; in če sedaj odspodej
V blatu neznanstva tičiš, — češ take doći na vrh'.

aug. 1853.

Kaj bi še dalje o tistem potovanju povedal, moj Tone! Pomagaj mi! Kako srčno so naju blagi Lučki g. Črepinšek sprejeli, kako si se Ti smejal drugi dan, ko si našel na križcu napis: „Tukaj počiva Nace — J. — ta spodnji. Umrl je 34 let star. Bog mu daj večni mir in večna luč mu naj sveti v letu 1849.“ — Ti si ga miloval. — Kako

so naju, ko sva memo Rajnekarja in Mokrinovega mosta — (!!) v Mozirje prišla s tedajšnimi veselimi bogoslovci gg. Jerajem, Kovačičem, Pinterjem, Ulagom in drugimi, gostovali rajni Ročiški pesnik g. Lipold! Bog jim daj dobro! Kako prijazno so naju prenočevali blagi Paški g. Filež! Kako sva drugo jutro s „gospod“ (καθ εξοχην gospod“) Antonom šla na Dobrić, Goro oljko, (Bog vé, kaj dela spomenar?) in se radovali prekrasnega razgleda, da ga nima ne škalska, ne savinska dolina lepšega, še pri M. B. za Čretoj ne, in še marsiktera druga dolina ne, — kako sva gosp. kaplanu palico za križavec prodala, kako so naju gospod Anton spremili do „Gorčina“ in naji do Celja peljati dali, kjer sva se v mraku v mesto zmuznila, da naji nihče ni vidil, ko sva si najpotrebneje — nove cilindre omislila itd. itd.

Ah vse to mi še zmirom pred očmí stojí in v duši živí in bo živelo — tako dolgo, kot ona.

Leta so pretekle med tem in leta, veselega, — al žalostnega še več, — je mene dosta zadelo, pa pozabil ničesar še nisem — naj Ti bojo te vrste v dokaz; zakaj, na grobu davno prošlih časov šepetajo zeleni listki spomina, kakor da bi se menili o komaj minulih trenutkih!

Drugi dan sva se ločila. Ti Tonče! si zletel na levo v svoje vesele slatinske gorice, kjer sva se 14 dni pozneje pri Štangropskemu sopet vidla; jaz sem se pa zibal in duval po železnici do Zidanega mosta, in za temnozeleno Savo, ktero sem solzen pozdravil kot staro tovaršico svojih mirnih otroških let, — kot zvesto prijatlico iz gorenske straní, — doli v plodne ravnine, v solnčne vinograde radostne meje Hrvaške. (Konec prih.)

A E I O U.

Pesem od slovenskega naroda.

aaa Obljuba naj veljá,
aaa Obljuba naj veljá
Od cesarja našega!
Po besedah diploma
aaa Obljuba naj veljá!

iii Kak deleč smo še mi,
iii Kak deleč smo še mi!
Ko so drugi delali,
Mi smo jih pa gledali,
iii Kak deleč smo še mi!

eee Ko bratje ljub'mo se,
eee Ko bratje ljub'mo se!
Saj ljubezen prva je
Sreča za narode vse,
eee Ko bratje ljub'mo se!

ooo Enkrat nas več ne bó,
ooo Enkrat nas več ne bo,
Zdaj Slovenci delajmo,
Da si kaj zaslužimo,
ooo Enkrat nas več ne bó!

uuu Ker pridemo domú,
uuu Ker pridemo domú.
Vseh pravičnih srečni dom,
Bo v nebesih večni lon,
uuu Ker pridemo domú!

Anton Grabič, mlinar.

Dopisi.

V Cenedi na Laškem 22. sušca. — Včeraj nam je bilo naznanjeno, da bojo danes ob pol eni presvitli cesar v Konegliano prišli, tam vojakom se pokazat, ki se štejejo h brigadi generala Docteur-ja (brigada šteje okoli 5000 mož z eno baterijo). Zato je bilo tudi našemu regimentu ukazano, ob tisti uri v brigadni štacii biti. Cel včerajšni dan je deževalo kakor da bi nebo bilo odprto. Zatega del smo mislili, da bo nam po telegrafu odpoved prišla, da ne bo cesarja. Al oni kakor vikši vojaški vodja so hotli pokazati, da se vojak ne sme ustrašiti hudega vremena. Ker je odtod v Konegliano dobre tri ure, je bilo treba, že ob sedmih jo odriniti, čeravno je še zmiraj dobro deževalo. — Premočeni kakor miši, pa zraven dobre volje so žolnirji na namenjeno mesto primahali. Ko je ura 12 odbila, je cela brigada stala pripravljena cesarja sprejeti. — General, civilne gosposke in mi drugi, ki nimamo orožja, smo na lepo okinčanem kolodvoru Njih Veličastva čakali, ki so že zjutraj v največem dežju v Trevisi en del armade ogledali. Še ni bilo pol ene, jo že lukamatija pripiha in nam presvitlega gosta pripelje. Ko so z vsakim izmed nas nekoliko se pogovorili, so se hitro k vojakom podali, spremljeni od očeta Benedeka in druzih generalov. Ogledovanje vojakov je pičlo uro trpelo. Cesar so zadovoljni vse lepo pohvalili, s tistimi pa, ki imajo svetinje, so z vsakim še posebej govorili. — Mestjani se vé da se niso dali — celó nič viditi; tisti pa, ki so nekako bolj prijazni do Avstrije, so celó pisma dobili, da se nobeden ne predrzne, skoz okno pogledati, drugače bo za izdajavca spoznan. — Ko je ura na dve tekla, so nam železni vozovi spet presvitlega cesarja proti Benetkam odpeljali. Prijaznega njih obnašanja ne bomo nikdar pozabili. — Svilorejcom še to povem, da sem za nekega prijatla tri lote semena iz Ljubljane in Kranja dal priti, da se bo skusilo, ali krajnski črviči v tukajšnih krajih zdravi ostanejo. Če se dobre skažejo, bo drugo leto gotovo krajnsko seme ceno dobilo.

Iz Goriškega 21. marca. A. Ž. Naša država, hvala Cesarju! je ustavna. V ustavni državi — „kada treba kakov zakon, onda narod izabere poštene i pametne ljude, za koje znade, da razumiju posao, pa ih pošilja mjesto sebe svomu vladavcu, da š njim uglave, što zemlji treba. Ove narodne poslanike pozivlje i sabira vladalac kod sebe na divan, pa ondje š njimi vieća i dogovara, šta treba narodu“. — Tako kaže gosp. Šulekova knjiga „Konštitucija“ na str. 9; tako misli slovenski svet; tak razumek o ustavi imamo tudi mi Goričani. Zavoljo tega se nam čudno zdi, in ne moremo razumeti, zakaj nek dunajsko ministerstvo ne posluša samo naših poslancov, gg. Černe-ta in Gorjup-a, ter „š njimi neče viećati i dogovarati, šta treba narodu“ — mesto da se na svoje birokrate v Gradcu in Trstu pozivlja in ž njih „Erhebungen“ rešuje narodne zahteve. Kako je uganiti to zastavico? Morda spada v „Begriff“ konštitucije tudi birokratizem? — onda bi bili primorani naš razumek o ustavi popraviti.

Iz Gorice 29. marca. ⁂ — Berila o različnih predmetih, ki so se po osnovi tukajšnega vodja c. k. više realke v nekdanji kazini začele 14. t. m., se bojo nadaljevale celi post; vseh skupaj bo osem: 4 bojo nemške, 4 laške, eno pa slovensko. Slovensko bo govoril 14. aprila namestni učitelj gosp. Fr. Zakrajšek in sicer „o duševnem razvitku Jugoslavenov v obče in Slovencov sosebno“. Nadjamo se posebno veselega večera. So pa te večernice tako osnovane, da gospod ali gospá plača za vseh 8 večernic 2 gld. vstopnine. Čisti donesek je deloma namenjen za nakupovanje učilnih pripomočkov za tukajšno realko, deloma za obleko nekterih ubozih učencov; nekoliko se bo podarilo tudi zavodu zanemarjenih fantov.

Iz Tominskega 20. sušca 1862. Vsakega rodoljuba mora veseliti, kadar sliši in bere, kako naša slovenska reč zopet živo klije. Bog daj, da bi se nje overe zdaj bolj stanovitno in srečno premagale kakor nekdaj. Zatoraj kakor je veselo v „Novicah“ brati, kako se po vseh slovenskih krajih duh slovenski budí in za našo narodnost lepo skrbí, tako je pa tudi žalostno slišati, da se še kakošen kraj najde, kjer se to zanemarja, kakor dopis od 20. svečana iz Brda, majhnega kraja slovenske dežele na meji Benečije, unstran Gorice, slovitega zavoljo sladkega vina „ribole“ spričuje, v kterem dopisatelj F. Z. toži, da naša národnost tam le malo napreduje, česar je pomanjkanje ljudskih šol najbolj krivo. Prav ima, saj ta vzrok je eden največih. — Zatoraj Vam hočem pa jez, ljube „Novice“! največe podpornice naše narodnosti, s prijetnišim dopisom vstreči iz naših krajev.

Tukaj na Tominskem se lahko reče, da za našo narodnost se zares lepo skrbí; saj ni dolgo, kar ste nam „Novice“ oznanile, da tudi v Tominu, glavnem trgu tega kraja, se je čitavnica napravila kakor po drugih slovenskih krajih, ki bo gotovo k napredovanju naše narodnosti veliko pripomogla. Slava nje vodjem! Pa tudi ljudskih šol ima ta kraj veliko, ktere so, posebno v zdanjem času — slava našemu nadzorništvu! — vse na slovenski podlagi vredjene. — V večih trgih, kakor: v Tominu, Kanalu, Koboridu, Bovcu

in v Cerknem so više ljudske šole, in imajo po 2 učnika; v manjših trgih pa in vaséh so niže ljudske šole, vse slovenske, ki imajo svojega svetnega učnika, ali pa po skrbi naše slavne škofije duhovni v njih učijo, ker je šola z njih službo že sklenjena ali pa iz proste volje učijo. Ni skoraj vasi, da bi šole ne imela; pa tudi malo hiš se nahaja, da bi se v njih ne znalo brati, ali pa tudi pisati. Ali se toraj ne skrbí pri nas dobro za našo narodnost in za omiko našega ljudstva? Gotovo lepo cvetje, Bog daj še obilo sadú! — Le naj se odprejo še vrata našemu jeziku v kancelije in v više šole, in naše ljudstvo bo kmali zraven drugih omikano in izobraženo. Saj Slovenec je bistra glava, tega nam tudi nasprotniki naši odbiti ne morejo. Hvala pa Vam, ljube „Novice“, ktere veliko veliko k temu pripomorete, ker tudi pri nas ste že zlo razširjene in z veseljem vas beremo. — Drugipot još šta, za sada z Bogom!

Rodoljub.

Iz Maribora 20. marca. ⊙ — Narodno gibanje po slovenskih mestih se je začelo tako veselo razvijati, da ne bo več posebnih over, dobrovoljnih družtev za slovensko igrokazje (gledišne igre) ustanovljati. Ljubljana in Celje, pa še menda Slovenci drugih mest in trgov nam bodo v kratkem luč prižgali tudi na tem polju, in „gefährliche Nachbarschaft“ se ne bo več košatila po naši domači livadi. Igrokazov imamo, pa le toliko, da zamoremo ž njimi prekoračiti Rubikon, več ne. Pokojni Drobnič je bil lepo začel z izdavanjem „Venca slovenskih igrokazov“; pa kaj, ker se mu je že pri tretji cvetlici venec pretrgal. Al pomisliti je, da je izhajal venec leta 1859, ko je grozni Davor svoje krila razpenjal in mirne Modrice plašil; zdaj, ko je pozornost ljudstev na lastni razvitek obrnjena, zdaj bi enako početje gotovo boljši uspeh imelo. Naši natisnjeni igrokazi so: 1. „Županova Micka“ od Linharta; 2. „Matiček se ženi“, poslovenil Linhart; 3. „Varh“, poslovenil Smole; 4. „Devica orleanska“, poslovenil Koseski; 5. „Dvoboj“, poslovenil Drobnič; 6. „Raztrešenca“, poslovenil Drobnič, potem predelal in izdal v vencu pod imenom „Starost slabost“; 7. „Juran in Sofija“; 8. „Štepan Šubic“, oba poslovenil Drobnič iz hrvaščine; 9. „Jamska Ivanka“, spisal Vilhar; 10. „Ifigenija v Tavriji“, posl. Valjavec; 11. „Jagodice“, poslovenil Majar; 12. „Drevar“, poslovenil Drobnič; 13. „Pravi Slovenec“, posl. Drobnič; 14. „Marija Stuart“, poslovenil Cegnar; 15. „Vilelm Tell“, poslovenil Cegnar; en del „Neveste Mesinske“, poslovenil Koseski; 16. „Car Lazarjeva smert“, spisal Lipež. V rokopisih se nahajajo, kolikor je meni znano: 1. „Tat v mlinu“ po českem poslovenila dr. Kleeman in Juri Kosmač, za ljublj. gledišče vred. dr. Jan. Bleiweis; 2. „Dobro jutro“, po českem poslovenila dr. Kleeman in J. Kosmač; 3. „Udovec in udova“, poslovenil dr. Janez Bleiweis; 4. „Kljukec se ženi“, poslovenil J. Navratil. Vse štiri hranuje dr. Bleiweis; 5. Mosenthalova „Debora“, poslovenil Cegnar; 6. Halmov „Sin divjine“, poslovenil Valjavec; 7. Klicperov „Čudodelni klobuk“, poslovenil Žepič; 8. Kotzebuov „Pozabljenec“, posl. Žepič. 9. „Žlahte“, poslovenil Nace Dolinar. 10. Engelna „Hvaležni sin“, poslovenil J. Kosmač. 11. „Kovačeva Minka“, spisal J. Kosmač, vse tri hrani J. Kosmač. Razun omenjenih bi se še našlo gotovo več drugih. Ko bi kdo vse te igrokaze pregledal in za natis sposobne izbral ter jih slovenskemu občinstvu podal, bi si lepih zaslug pridobil za domačo reč. *)

Iz Celja 28. sušca. — x! — Srce domoljubu veselja igra, viditi, kako se slovenska reč vkljub vsemu nesramnemu prizadevanju naših nasprotnikov vendar čedalje bolj lepše razvija; kako se narod v neizmerno sramoto ovih, ki so si dolge leta že prizadevali in si še prizadevajo, vse, kar je slovenskega zatreti, čvrsto zaveda, ter s krepko besedo tirja mu podeljene pravice. Da bi se po narodnosti med našim ljudstvom še bolj budila, bi pač živo trebalo gledišč, kjer bi Slovenec tudi slovenske besede slišal na odru. Bilo je čuti, da se vrli Ljubljančani pripravljajo ustanoviti slovensko gledišče; srečo dobro! Ko bi tudi po drugih slovenskih mestih se tega poprijeli! saj nam pričajo minule leta, kako hrepeni naš ljud po takih zabavah; vidilo se je to tudi tukaj 24. dne t. m., ko je gospodična Link med druzimi zapela tudi „Mila, mila lunica“. Gromovito ploskanje in živio-klici so pozdravili vrlo pevkinjo, da je morala dvakrat ponoviti. Mislim, da dolgo trpelo ne bode, da se na ta način podpomore našemu jeziku. Da bi nam pa iger ne manjkalo, menim, bi bilo dobro letne obresti za Vodnikov spominek podeliti za najboljšo igro v našem jeziku. Gotovo bi se tako marsiktera dobra igra spravila na dan. — Da ste mi zdravi, vrli domoljubi!

Od Savine dné 30. sušca. ♁ — Gospod Jožef Wolf pri sv. Petru v savinski dolini se je odrekel časti, biti nadalje naš poslanec na štajarskem deželnem zboru, in tako bode volitni okraj celjski, laški, vranski, gornjegrajski, jelševski in konjiški po svojih izbrancih dné 8. maja 1862 volil novega poslanca za kmetijske občine v deželni zbor. Vigilantibus jura! Čujte Slovenci! Pokažimo, koliko se že zavedamo svojih narodnih pravic!

Iz Železnikov 28. marca. — Ne ravno prehudi zimi sledili so do preteklega tedna, v kterem je precej zlo deževalo, prav lepi pomladanski dnevi, — zdaj pa nam sije zopet ljubo solnčice tako milo in prijetno, kakor bi se bila prisukala naša lepa domovina v blago podnebje italijansko. Vse se radostno giblje in oživlja; polja lepo zelené, tudi sadne drevesa poganjati so jele že brstje. Da bi nam Bog le kasnej po kaki mrzli burji ne odvzel tega, česar nam zdaj polja in drevje tako lepo obetajo! — V naši okolici bolehajo ljudje zlo za kozami; po hribih še huje kakor v ravnini. Niso sicer prav hude, pa vendar so spravile že nektere v grob. — Grdo obrekovanje nekterih ljubljanskih dopisunov v unanjih časnikih in njih črne laží zoper vse, kar je našega, napolnuje ljudi po deželi z veliko nevoljo. Pa naj trobijo naši nasprotniki karkoli hočejo, — narod slovenski se svojih pravic zaveda in jih bo trdil in tirjal skoz in skoz. Celi svet lahko nam je priča, da v svojih terjatvah nismo bili nikoli prenapeti, ampak da zahtevali smo vselej le to, kar nam je beseda Cesarjeva zagotovila. Toraj tudi upamo, da se nam bodo pravične želje čedalje bolj spolnovale. Z Bogom!

J. Levičnik.

V Cerknici 29. marca. ⚹ — Gosp. minister Lasser je tedaj odgovoril na g. Černe-tovo vprašanje zastran slovenščine po slovenskih uradnijah. Povemo jo odkritosrčno, da mislili smo, da bo gosp. minister pravice naravnost zapovedal svojim podložnim uradnikom: „V toliko in toliko časa se morate naučiti popolnoma slovenščino, da se zavolj vaše nevednosti ne bo kratila zvestim Slovencom od Cesarja slovesno zagotovljena narodna enakopravnost“. Al ni bilo tako. Po neresničnih sporočilih podložnih uradnikov se dolži naš jezik, da še ni pripraven za splošno slovensko uredovanje, namesti da bi se védilo, da častitljivi jezik naš je že dovolj zbrušen in olikan, in da le nekteri gospodje uradniki so preleni, naučiti se ga in si ga popolnoma prilastiti. Naj bi le resnobno pokazala visoka vlada, da je njena trdna volja, da se ljudstvu dá to, kar mu gre, kmalo bojo tudi naše uradnije slovenske, kakor so po laškem laške, po hrvaškem hrvaške itd. Pa naj bo, za zdaj imamo saj nekaj; priborili si bomo še, kar manjka. Kako potrebno pa je, da dopisujejo gosposke trdim Slovencom po slovenski, nas učí naslednja resnična prigodba: Letos je bil prejel nek župan nemško povabilo od gosposke, naj pride ta in ta dan v P. zavolj rekrutiranja. Ker župan ne

*) Prav iz srca ste vzeli nam to misel, ki tudi nas že dolgo navdaja; dostavljamo le še to, da „Županova Micka“ in „Matiček“ potrebujeta iznova pile, da prideta na dan v podobi sedanjemu jeziku primerni. Vred.

razume nemški, dá povabilo drugemu prebrati, in ta ga mu menda iz šaljivosti, tako-le stolmači: „Ta in ta dan bo prišla komisija v vašo županijo ob 9. zjutraj pregledat dimnike in ognjišča, da ste tisti dan gotovo domá“. Naš župan sedí odločeni dan domá za pečjo in čaka komisije. Ura bije 9, 10, 11, 12, — komisije le ni. Župan vzame spet pismo, ga nese na cesto in prosi nekega cestnika, naj mu ga prebere! „Za Božjo voljo, pravi cestnik, kaj pa delate domá, danes ob devetih zjutraj ste imeli biti v P. zavolj rekrutiranja“. Župan zarentači nemško povabilo in hudobnega prvega tolmača ter jo vlije proti P., kamor prisopiha že pozno popoldne, potán, da se vse kadí iz njega, pa — post festum — prepozno. — Nauk iz te prigodbe si posname lahko vsak, kdor ima zdrave možgane in pošteno srce.

Iz Kočevja 20. marca. * 16. dan t. m. je umrl tukajšni mnogospoštovani c. k. okrajni zdravnik g. dr. Česnik. Dolgo časa je že bolehal. Bodi mu zemljica lahka! — 21. dan t. m. se je pritepel steklíne zlo sumljiv pes tudi k nam; popadel je več psov, pa tudi 3 ljudí; na polji blizo našega mesta so ga vstrelili; odkod je bil in čigav, nobeden ne vé. Ker se je letos že od več steklih psov tudi drugod slišalo, pa so bili večidel tudi neznani, je lahko mogoče, da je bil marsikter pes popaden od takih, pa se ni nič zvedilo, in pozneje steče ta in uni. Nauk iz tega pa je, da v takih krajih, kjer se je kak stekel pes potepal, naj se pobijejo vsi psi, od kterih se prav gotovo ne vé, da niso bili tisti čas izpod očí gospodarjevih. Bolje je tukaj, da 10 nedolžnih psov pogine kakor da eden popaden se skrije.

Iz Dolenskega blizo Metlike. ⊙ Nedavno sem na poti srečal udovico nekega učitelja, ki je ravno šla prašat, kdaj in od kod da bo njeno podporo kakor doslužnino od dveh let potegnila. Reva dobí za odgovor, da morda še nič ne dobí in da bo poprej zategadel skupščina, ali se ji hoče kaj dati ali ne? — To nas sili očitno prašati: kako je to, da se *sirotam in udovicam britek užitek, ki jim postavno* pripada, tako odbija? Po tem takem se bo še le prašalo: ali se ji če to dati, kar ji cesarska postava pripoznava! Ali to ni strašno? — Žalostno je res, da se ljudske šole v pravi red ne denejo in da se penzije po drugi poti ne plačujejo. Saj bi bilo pametneje, da vsaka šola pošlje na leto po množini učiteljev v Ljubljano donesek, da se ustanovi penzijni zavod za učiteljske udove. Kolikim pisarijam, kolikemu godernjanju, joku in stoku bi se s tem ne doskočilo, pa tudi pravičnejše bi bilo, da vsaka šola k penzii donaša, in ne le samo tiste, kjer učitelji mrjejo. Pripeti se, da nektere šole nikoli penzije ne plačajo, druge pa po 2, 3; to ni nikaka ravnopravnost, in tudi to se mora pomisliti, da leta 1794 se je drugače dalo živeti kakor sedaj, toraj naj se tudi udovam penzija nekoliko povekša. Tudi privatni penzijni kranjski zavod za učitelje ljudskih šol bi se bolj ojačil, ako bi se mu pridružile tudi druge slovenske škofije. Saj le v slogi je prava moč! Drugo pa je pri nas na Dolenskem vse pri starem, samo učitelji se pritožujejo, da pogosto preminjevanje služb jih spravlja na kant. Poganjajo se toraj za trdno uslužbovanje. Nekterim se pripeti, drugi pa propadejo, ker tudi v naših krajih je ljudí, ki se poštenih učiteljev branijo in jim vsake vrste napak domišljavajo, le da se jih znebijo.

Iz mokronoške okolice 30. marca. Včeraj so se v pisarnici našega c. kr. okrajnega ureda slovenščini po dolgem prestanku, vrata spet odprle. Bili smo priča, kako je častiti gosp. aktuar Žerjav kaznenski prestopek obravnoval, in celi dotični zapisnik pisal v lični, vsakemu lahko razumljivi slovenščini. Lahko si bote mislile, drage „Novice“, naše veselje, ko smo po tolikem vojskovanju, po tolikem strahu za našo pravično reč zaslišali spet na očitnem mestu gospodovati mile domače glasove. Zdelo se nam je, kakor da smo po dolgem popotovanju po tujem svetu prišli spet srečno nazaj v svoje domovanje, nazaj med svoje stare znance in prijatle. Bog daj, da bi se nam to veselje nikoli več ne kalilo! Ve pa, drage „Novice“, razglasite po slovenskem svetu to veselo novico v dokaz, da blage dovolitve našega slavnega ministerstva ne bodo ostale brez sadu, in da imamo tudi med našimi uradniki še mnogo poštenih mož, ki imajo voljo in moč, zadobljene narodne pravice precej djanski vresničiti.

Iz Ljubljane 27. marca. # — Kaj je res samo graška asekuracija zoper ogenj edina prava, vse druge asekuracije pa ne veljajo nič? — tako bi utegnil marsikdo prašati,, ki je zvedil, da kantonska gosposka na B— le tistemu ženinu ženitev dovoljuje, ki ima svoje posestvo zavarovano pri graški asekuracii, takim pa, ki so zavarovani pri kaki drugi asekuracii: tržaški itd., dovoljenje v zakon odbija. Ker vsaka po ces. vladi za naše cesarstvo upravičena asekuracija se mora po takem enostranskem ravnanju razžaljena čutiti, se je neka asekuracija pritožila pri tukajšnem c. k. deželnem poglavarstvu in ono je odgovorilo, da vsakemu gospodarju je na prosto voljo dano, pristopiti h kteri koli asekuracii, in da sploh nobena postava ne zapoveduje, da bi ženin moral svoje posestvo asekurirano imeti. Da ces. gosposke na vso moč prigovarjajo ženinom, naj zavarujejo svoje pohištvo, preden stopijo v zakon, to je lepo in vse hvale vredno, ker zakonca bota dosti mirniše spala, ako sv. Florijan čuje nad zavarovanim posestvom; al to ne bi prav bilo, ker so vse asekuracije dobre in varne, da bi se ljudje silili, da ravno pri tej ali uni asekuracii se morajo zavarovati, pri drugi pa ne! „Kar je tebi pravo, je meni drago“, — to je star pregovor naš, po kteri se je treba tudi asekuracijam ravnati. To se nam je potrebno zdelo očitno povedati, pa — brez zamere!

— Zdravniška tukajšna družba je v svojem shodu 28. in 29. dan t. m., v kterih se je pod predsedništvom c. k. zdravniškega svetovavca gosp. dr. Šrott-a prvikrat pomenkovala o znanstvenih zadevah, marsikaj na dan spravila, kar bi utegnilo mikavno biti tudi mnogim našim bravcom. Gosp. dr. Fux je dokazal pomembo in korist onega orodja, po kterem se ogleduje notrajnost sapnikovega jabelka (človeškega grla); profesor dr. Valenta je pokazal dvoje napačnih otročjih možganov, izmed kterih so bili posebno tisti mali možgani nekega 5 mescov starega otroka zanimivi, ki so s čepinjo vred v svoji rasti tako zaostali, da avbica, ki jo je dete pri krstu imelo, mu je bila čez 5 mescov tudi še na parah dosti velika; zaostal je v rasti tudi celi njegov život tako, da v 5. mescu ni bil ne po vagi ne po meri veči kakor život novorojenčka. — Gospod asistent Cepudar je naznanil zanimive svoje skušnje, ki jih je pod gosp. prof. Valentovo opazbo naredil v ljubljanski porodivnici zastran Frankenhauserjeve teorije. Dr. Frankenhauser namreč trdi, da po številu srčnega bitja otrokovega se že v maternem telesu dá spoznati: ali bo dete fantek ali dekelce. In res je gospod Cepudar po tem vodílu med 60krati 50 krat pravo zadel. Če je fantek, mu srce bolj počasno bíje (v minuti 132 do 138), če pa dekelce, hitreje (144—150). Ta pozvedba ne bo brez koristi. — Ker se v Ljubljani čuti živa potreba mrzlih kopališč poleti, bo družba o tej zadevi svoje želje razodela mestnemu odboru.

— Odprle so se vrata v cesarske sodnije dolgo zaničevanemu našemu jeziku. Tudi naša c. k. deželna sodnija je imela unidan zbor vsled ministerskega ukaza od 15. t. m. Gospod predsednik žlahni Još, ki že zdavnej spoznava pravice národnega jezika v sodnijah naših, je krepko poprijel besedo o njem in rekel, da zdaj mora resnica biti s cesarjevo besedo. Ne moremo verjeti, da neki gospod je trdil, da znajo vsi tudi slovenski pisati; to pa verjamemo, da se ga bojo vsi mogli poprijeti. — Na deželo je šla vsem c. kr. predstojnikom kantonskih gosposk naloga, da imajo predsedništvu více sodnije v 8 dneh povedati, kteri uradniki znajo slovenski pisati.

— Srborita „Triesterca“ je napadla unidan „Novice“, da so razglasile napačne imena izvoljenih odbornikov ljubljanske kupčijske in obrtnijske zbornice. Ker mi nikoli ne poberamo svojih novíc v smetéh in smo povedali po v prvem škrutinji na drobno soštetih glasovih imenik izvoljencov, vprašamo dotično komisijo: kako je na pr. to, da so se v številjenji pripetile take silne pomote, da nek trgovec, ki je po prvem škrutinji bil za odbornika izvoljen, pri drugem pa še za namestnika ni bil? „Erklärt uns Graf Oerindur diesen Zwiespalt der Natur!“

Iz Ljubljane. Dovolite mi „Novice“ *) mal prostorček v svojem listu, da odgovorim g. Isslaib-u na njegov napad v 72. listu Laibacherčnem zastran pisma, ki sem mu ga po dogovoru z gosp. županom našem pisal, in kterega poglavitni namen je le ta bil, svariti ga, naj v svojih čenčah „Plaudereien“ vsigdar le resnico govorí. Z neko ošabnostjo, ki se najde menda le v „Krautheimu“, kjer je on domá, me praša v onem feuilletonu, kdo da sem: „Wer ist denn dieser Herr Globočnik?“ Mož iz Krautheima dobro vé, kdo da sem; tudi ljudstvo naše vé, kdo da sem, in g. župan sam mu je povedal, kdo da sem. Njegovo vprašanje pa mi dá pravico, da tudi jez njega vprašam: kdo da je on? Meni ni druzega znano, kakor da pisari za „Laibacherco“, pa da celi svet še tudi to govori, da je dopisovavec v „Tagespošto“, „Triesterco“ in še v druge časnike, kterih stanovitna naloga v vsakem listu je le tlačiti pravićno narodno reč slovensko in na oltar staviti „nemški (ne avstrijanski) liberalizem“, kar smo zadnji čas o volitvah mestnega odbora spet vsaki dan brali. Kako zlo pa mu je že greben njegove predrznosti zrastel, pričajo sledeče vrstice tistega pisma, ki ga je unidan pisal gospod županu, in ker se ga je on branil razglasiti, ga jez razglasim, da svet sam sodi predrznost tega pisatelja, ki je pred nekimi leti prišel za hofmajstra v Ljubljano. „Da aber der Brief deutlich zeigt, dass Globočnik nicht unbeeinflusst verfahren sein dürfte, so wende ich mich direkte an Sie mit folgenden Zeilen, um Ihnen dadurch deutlich zu beweisen, dass ich mich durch die Gelegenheit nicht verlocken lasse (kakošna milost!) Ihnen einen empfindlichen Schlag, wie der sofortige Abdruck des Schreibens wäre, zu versetzen“. Te besede so zadosti znamenje, da gospod iz Krautheim-a že misli „Jupiters Keule“ v svojih rokah imeti!!

Janez Globočnik,
uradnik mestne gosposke v Ljubljani.

*) Čeravno vredništvo „Novic“ nikakor ne potrjuje tiste ene sicer v pravični nevolji pisane vrstice, ktera v gosp. Globočnikovem v „Laibacherci“ razglašenem pismu zabranuje časništvu pretres „begründeter oder nicht begründeter Uebelstände“, se vendar nismo branili, pričujoči odgovor gosp. Globočnika vzeti v naš list, ker iz cele Isslaibove pisarije se vidi, da ona sicer udarja na uradnika mestne gosposke, meri pa le na župana, kteremu se očitna krivica godí, ako se vsaka majhna mestna napaka, ki je na vrat na nos še ni odstraniti mogel, trobi po svetu, da ljudje, ki take rečí berejo, morajo res čudne misli o Ljubljani imeti. Kdor ima očí in viditi hoče, bo pač lahko vidil, koliko se je že zgodilo pod gosp. Ambroževim županovanjem, in če dosihmal ni vsega še mogel storiti kar je treba, je to dosti očitno znamenje, koliko je bilo zanemarjenega ravno po tistih ljudéh, ki zdaj v Isslaibov in njegove tovaršije rog trobijo. Mi pa ponavljamo pri tej priliki sopet, kar smo že tolikrat rekli: Qousque tandem! Vred.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Tudi danes moramo skrčiti „novičarja“. — V seji državnega zbora 24. u. m., ko so prišli ministerski predlogi zastran državnega gospodarstva od 20. oktobra 1860 noter do poslednjega časa na vrsto, je poslanec dr. Pražak v imenu Čehov in vitez Graholski v imenu Poljakov zboru naznanil, da njih 35 se ne bo udeleževalo pretresovanja dnarnih zadev, ker jim vest ne pripušča sklepati o zadevah, ki po ustavi spadajo le v oblast celega zbora, v kterem morajo namestovane biti vse dežele avstrijanske. In tako zdaj zapuščajo ti poslanci vsaki čas zbor, kadar pridejo dnarne zadeve na vrsto; potem pa sklepa le 119 poslancov to, kar bi jih prav za prav imelo 343. Davkovske zadeve še niso prišle na vrsto; gruntni davki bojo zadnji. — Ministerstvo kupčijstva misli po izgledu kupčijskih in obrtnijskih zbornic po vseh deželah vpeljati tudi zbornice kmetijske; na Dunaji ima biti kmetijsko svetovavstvo, ki bo ministerstvu v kmetijskih zadevah svete dajalo. — Od višega šolskega svetovavstva je spet vse tiho; govorí se pa, da se bo spet ministerstvo za nauk osnovalo in da bi dr. Miklosič utegnil biti minister. — Sodnija dunajska je te dni vrednika ondašnjega „Wanderer-a“ in pa pisatelja nekterih zlasti o ogrskih zadevah pisanih sostavkov ojstro ojstro obsodila; spise je spoznala za hudodelstvo po tiskarni postavi in je unega obsodila za 8 mescov v ječo ter da zapade 1000 fl. kavcije, tega pa na 6 mescov in v zgubo dohtarskega naslova. Oba sta se pritožila pri najviši sodnii. — Gosp. Vaclik, tajnik kneza črnogorskega, je dovršil pogodno pismo za telegraf med avstrijansko in črnogorsko vlado. — „Pozor“ piše, da 19. marca se je slovesno praznoval god svetlega škofa gg. Štrosmajer-a v Diakovu. Bogoslovci ondašnjega seminišča so igrali veselo narodno igro „Saćurica ili sliepačka akademija Iriška“; Zadrobilkova je delala na klavirji v škofovi palači in očarala vse z svojo divno umetnostjo. — Turinska vlada je ukazala, da vsi sedanji prostovoljci se združijo z celo armado kot 7. krdelo, kteremu bo Garibaldi zapovednik. Med tem, ko francozki časniki delajo sv. Očeta do smrti bolnega, so bili papež 25. u. m. v cerkvi sv. Marije, kjer bojo japaneške mučenike za svetnike oklicali; rekli so sv. Oče pri tej priliki iz mnozih dežel zbranim škofom, da ni zapoved, da bi kdo mogel verovati, da papež mora posvetno oblast imeti; al današnji je potrebna samostojnost in svoboda cerkvenega poglavarja. — Cesar Napoleon je Lavalettu rekel, da francozka armada ostane tudi po smrti papeževi v Rimu med tem, ako bi se utegnil nov papež voliti. — Ves hercegovinski narod se zbira le okoli vojvoda Luka Vukalovića. Vse kaže na to, da vlada črnogorska se bode vstopila na čelo vojske zoper Turka; Črnogora je samostojna; Srbija pa je vezana na pogodbe turške; zato mora varniše postopati; vendar se sliši, da bo Omer paša prevzel poveljstvo turške armade, ki je poleg srbske meje postavljena in da brž potem bo „zadnjo besedo“ poslal srbski vladi. — Spuntana Nauplia se je udala; kljubuje le še Syra; toda kralj Oton je vendar tako potrt, da se nek misli vladarstvu odpovedati.

Po željah mnogih prijatlov sem dal natisniti kratkočasni govor, ki sem ga imel v poslednji besedi čitavnice naše. V saboto pride brošurica ta na svetlo pod naslovom:

Slovenski jezik pa „Krajnska špraha.“

Poučno-humorističen govor dr. Janeza Bleiweis-a v čitavnici ljubljanski,

in se bode dobivala v tiskarnici Blaznikovi in bukvarnici Giontinovi po 20 nov. krajc. Skupílo za to delce bo darílo ubožnišim učencom naše šole na Poljanah.

Kursi na Dunaji 1. aprila.

5% metaliki 69 fl. 15 kr.	Ažijo srebra 34 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 83 fl. 30 kr.	Cekini 6 fl. 42 kr.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.